

munevalg og om græsrodsbevægelserne og deres forhold til »rutinepolitikken«, som det repræsentative demokratis mekanismer så smagfuldt benævnes et sted. Den kalejdoskopiske mangfoldighed af emner og perspektiver modsvarer dog af en betragtelig homogenitet i fremstillingsmæssig og i analytisk henseende. Forfatterne kommer tydeligt nok fra ét og samme forskermiljø, hvor en solid håndværksmæssig standard er normen. Redaktørerne må gratuleres med, at de har frembagt en antologi med mange gode og få svage bidrag, og en bog der lader sig læse med udbytte af mange uden for de politologiske og sociologiske eksperters kredse. Det er slet ikke nogen ringe ros i vore dage.

Mogens N. Pedersen

Anders Bording: *Den Danske Mercurius*. Udgivet af Paul Ries. (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C. A. Reitzels Forlag 1984). 536 sider. 111.

Sprog- og Litteraturselskabet har tidligere udgivet omfattende forfatterskaber fra 1600-tallet. Nu er udgivelsesplanen nået så vidt, at selskabet tager fat på Anders Bordings samlede produktion. Den omfatter dels godt et par hundrede digte i mange genrer, dels »Den Danske Mercurius«.

Med genudgivelsen af »Mercurius« foreligger for første gang siden 1735 den første dansksprogede avis tilgængelig for alle. Tidligere har den kun kunnet opdrives i enkelte, hyppigst defekte eksemplarer. Avisens ekstreme sjældenhed har bevirket, at den udgives i faksimile.

Fra 1666 til sin død i 1677 udsendte Bording månedsvis sin »Mercurius« som et propagandaorgan i enevældens tjeneste. Avisen havde karakter af et officielt nyhedsorgan. Månedsmagasi-

net udkom ved hvert månedsskift og rummede nyheder fra den foregående måned. Det behandlede begivenheder i hele verden, samlet under geografiske overskrifter som Danmark, Tyskland, Holland, England, Polen, Italien, Spanien, Sverige osv.

Det drejer sig om efterretninger af overvejende politisk økonomisk og kulturel karakter. Nyhedsstrømmen var ikke mere omfattende og hastigheden i nyhedsformidlingen ikke større, end at månedsfrekvensen synes at have været passende for det meste af nyhedsrapporteringen.

Bording var som redaktør enestående ved ikke blot at udsende sine elleve årgange af »Mercurius« på formfuldendte alexandrinervers. Han foretog ud over det formæssige også indholdsmæssigt en selvstændig bearbejdning af det indkomne materiale, der rakte langt ud over, hvad der var gængs i samtiden.

Det var i 1600-tallet helt almindeligt at viderebringe indkomne nyheder i den form, hvori de blev modtaget, eller i en meget nødtørftig forarbejdning. Bording versificerede sine sammenfatninger og kommentarer og gav dem dermed et længere liv i den mundtlige fortælletradition, end de ellers ville have fået. Der var tale om både informations- og opinionsjournalistik med klare selvstændige træk.

Bording vidste meget vel, hvori hans egentlige opgave bestod – hvad der forventedes af ham. Enevældens pris måtte være det første formål med udsendelsen af »Mercurius«. Både hans reporter og hans refleksioner måtte have karakter af en officios fremstilling. Alligevel er der noget personligt over udvalg og sammenstilling af stoffet, der gør »Mercurius« til langt mere end et officielt regeringsorgan. Bordings helt personlige præg træder gang på gang frem – også på 300 års afstand.

Hans fyndige form muliggjorde ikke blot i samtiden et mundtligt »genbrug« af »Mercurius« i et omfang, som en nutidig medieforbruger har svært ved at forestille sig. Den samme fyndige form gør, at vi tværs over tre århundreder fanger hans øjebliksbilleder af begivenheder i ind- og udland, som det ellers ville være vanskeligt for en nutidig læser at betragte med samtidens øjne.

Endelig efterlader Bordings avis overbevisende vidnesbyrd om, at han – som mangen en senere journalist – har haft svært ved at presse hele den brogede nyhedsstrøm ind i en form, der entydigt gengav magthavernes syn på tildragelserne. Det giver spændinger i teksten, som fornemmes den dag i dag – og som giver selvstændigt liv til fremstillingen også ud over, hvad Bordings stilistiske formåen forsyner den med.

Sluttelig må det fremhæves, at jo mere Bording fjerner sig fra den rituelle hyldelse til hoffet og nærmer sig en skildring af hverdagens virkelighed, desto større journalist bliver han. Dansk presse begyndte nok på vers. Men det betød heldigvis ikke, at dagligdagen helt blev holdt borte fra avissiderne. Versemageren, reporteren og kommentatoren Bording udfoldede et alsidigt talent. Det udvalg af nyheder, han foretog, er udtryk for, at han sigtede mod en meget vid gengivelse af tildragelser i samtiden – også sådanne, som ikke umiddelbart kunne indpasses i enevældens forestillingsverden.

Vel var Bording udgiver af et officielt hoforgan til enevældens pris. Men nogen egentlig statstidende udviklede hans avis sig aldrig til. Dertil var spændvidden for stor i emne- og personvalg. Enevældens statsform satte sine selvfølgeligelige grænser for, hvad der kunne forekomme på de Bordingske sider. Men takket være stil og sammenfatning er der alligevel blevet tale om en fremstilling, der rækker ud over,

hvad man vil forvente at finde i et datidigt officielt regeringsorgan.

Tankeeksperiment til vurdering af Bordings indsats: Hvor mange af vore dages regeringsorganer er skrevet, så de vil være et optryk værd om tre hundrede år? Bording tåler aldeles glimrende genudgivelsen.

Det er en god disposition, at Statens Humanistiske Forskningsråd og Carlsbergfondet har støttet udgivelsen af dette brogede tidsspejl og ladet en tidshistorisk og i den tidlige europæiske pressehistorie så kyndig person som Paul Ries forestå udgivelsen.

»Mercurius« fremstår nu med den samlede udgivelse som meget mere end et flyvebladsagtigt organ om bizarre tildragelser og som langt mere end et regeringsorgan med tomme ritualytringer om enevældens herlighed. Bladet fremtræder som en selvstændig, levende fremstilling, der registrerer og kommenterer tidens tildragelser, måned for måned over elleve år.

Det er godt, at bladet efter en pause på 250 år igen foreligger i en samlet udgave, tilgængelig for alle, der har lyst til at vinde indsigt enten i tidsperioden eller i dansk presse i svøb. Pressehistorien har fået endnu et af de kildekrifter, uden hvilke det i praksis er umuligt at dyrke denne særlige historiske genre.

Udgiverselskabet kan være stolt af sin fremadskridende dækning af 1600-tallet. Foruden samlede skrifter af Anders Arrebo, Thomas Kingo og Jacob Worm kan nu altså hovedforfatteren mellem Arrebo og Kingo, Anders Bording, uden besvær drages frem af enhver interesseret.

For den berømmelse, de enkeltstående poetiske bedrifter fuldt berettiget har forlenet forfatteren med, bør dog kvaliteten i hans periodiske skrift ikke glemmes. Vist har dansk presse siden Bording været på prosa. Men der er dog elementer i hans versificerede avis,

der genfindes også i dagens avis. Afstanden er mindre, end de tre århundreder i sig selv kunne antyde.

I den periodiske presses historie er »Mercurius« ikke blot et kildeskrift. Bladet er et vidnesbyrd om, at i hvert fald dele af denne presse har et selvstændigt liv hen over århundrederne. Øjebliksbilleder af det 16. århundredes myriader af hændelser er her fastholdt, så de selv bliver historie.

Bording har skrevet, så han ikke blot

kunne leve – og overleve – inden for enevældens grænser for publicistisk virksomhed. Han har tillige udnyttet sit råderum inden for disse grænser så dygtigt, at han har fået sit eget publicistiske liv forlænget langt ud over tidsrummet for den statsform, der satte disse grænser.

Skribenten har, løfterigt nok, endnu engang overlevet systemet.

Erik Lund